

Juszkiewicz, Jacek

"Człowiek odkrywa człowieka", Dobrochna Dembińska-Siury, Warszawa 1991 : [recenzja]

Studia Teologiczne 10, 289-290

1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cenie? Dochodzi do wniosku, że ani samo wykształcenie, ani sam zawód, lecz cały szereg splecionych z nimi czynników społecznych, a także i innych czynników, warunkuje poziom dzietności.

W zagadnieniu „Psychologiczne uwarunkowania dzietności”, opiera się na badaniach, które usiłują określić, ten najmniej chyba poznany czynnik, za pomocą zespołów pytań zebranych w takich tematach jak: motywacja macierzyństwa (ojcostwa); nasilenie potrzeby posiadania dzieci; jakość atmosfery rodzinnej; subiektywna ocena własnych obciążeń i trudności rodzinnych; faktyczna lub możliwa pomoc innych ludzi; postrzeganie innych ludzi jako życzliwych lub nieżyczliwych; poglądy osobiste i najbliższego otoczenia w sprawie wzorcowej wielkości rodziny. Autor stwierdza, że psychologiczne uwarunkowania dzietności są bardzo trudne do uchwycenia, gdyż zależą od innych czynników np. takich, jak ekonomiczne uwarunkowania dzietności itp.

W ostatnim zagadnieniu, „Religijno-moralne uwarunkowania dzietności”, stara się ukazać, jaki wpływ na uwarunkowania dzietności wywiera strona religijno-moralna. W badaniu tym postawy religijne usiłowano określić za pomocą dwóch grup pytań: pierwsza grupa pytań dotyczyła stosunku do religii, do Kościoła jako instytucji, oraz samooceny w terminach wiary — niewierzący; druga grupa pytań dotyczyła częstotliwości praktyk religijnych, takich jak: uczestnictwo w Mszy św., korzystanie ze spowiedzi, regularność modlitwy. W postawie moralnej uwarunkowań dzietności uwzględniono głównie te pytania, które naświetlały stosunek badanych do zespołu problemów związanych z faktem dopuszczalnością przerywania ciąży. W podsumowaniu tego zagadnienia autor stwierdza, że postawy religijno-moralne nie kształtują wprost poziomu dzietności, jednak czynią to poprzez zwiększoną afirmację życia poczętego. W uwagach końcowych autor stwierdza, że jej końcowy rezultat nie dostarcza jednoznacznie skryształizowanej odpowiedzi na pytanie wyjściowe.

Z pracy tej wynika, że trudno jest ująć całościowo to zagadnienie, gdyż mogą wystąpić tutaj czynniki zależne od uwarunkowań każdej osoby. Występuje tutaj trudność w uchwyceniu całościowo tego zagadnienia. Można tylko rozpatrzyć niektóre uwarunkowania. Mimo to, nie będą one precyzyjnie zbadane, gdyż będą zawsze wiązały się z innymi czynnikami. Należy stwierdzić, że praca ta ma charakter bardziej informacyjny i powinna stać się przyczyną do rozwoju badań nad uwarunkowaniami prokreacyjnymi.

Piotr Sitkiewicz

Dobrochna Dembińska-Siury, *Człowiek odkrywa człowieka*, Warszawa 1991, ss. 180.

Nakładem Wiedzy Powszechnej ukazała się książka Dobrochny Dembińskiej-Siury pt.: *Człowiek odkrywa człowieka*, Autorka jest pracownikiem Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego, interesuje się głównie filozofią starożytną. Jest ona autorką książki o Plotynie oraz artykułów poświęconych zwłaszcza platonizmowi i neoplatonizmowi. Początek filozofii greckiej uważa się powszechnie za okres zainteresowania przyrodą. Autorka stara się ukazać z jednej strony znaczenie tych rozważań tradycji poetyckiej, przedfilozoficznej jeszcze, z drugiej zaś — podkreślić fakt, iż w tej przyrodniczej rzeczywistości zawsze jest obecny człowiek i jego sprawy, a chociaż początkowo filozofowie greccy nie poświęcali mu zbyt wiele uwagi, to jednak tytułowemu bohaterowi udaje się odkryć człowieka jeszcze przed końcem tych czasów, które określa się mianem filozofii przyrody. Książka ta składa się z dwóch części. W pierwszej z nich zatytułowanej: *W harmonii z bóstwem i światem* (7-80), autorka dokonuje analizy podstawowych pojęć, występujących u Homera w *Iliadzie* i Hezjoda w *Pracach i dniach*, a dotyczących rzeczywistości otaczającej człowieka i jego samego. Rozpatrując takie pojęcia, jak: moira, phrenes thymos, agathos, esthlos, arete, sophrosyne, time, ukazuje się nam obraz człowieka i świata, pojmowanego jako wszechcałość. Dalsza analiza oraz badania rozwoju ich treści doprowadza w oparciu o dorobek literacki myślicieli greckich do przedstawienia nam ideałów obywateli greckich: ideału bohatera, ideału żołnierza oraz ideału kalos kagathos. Ideały te są zaczerpnięte z następujących dzieł: *Odeseja* Homera; *Teogonia* oraz *Prace i dni* Hezjoda; *Polityka* i *Prawa* Platona; *Polityka* Arystotelesa. Autorka w podsumowaniu tej części w rozdziale pt. „Po prostu człowiek” ukazuje nam człowieka, który przeciwstawia się dysponowaniu jego osobą, narzucaniu mu obowiązku realizacji ideału obywatela.

Część druga, zatytułowana: „Człowiek odkrywa swą jedność ze światem, 170. (89-175), przedstawia czytelnikowi rozwój filozofii greckiej, jej przejście od mitu do nauki o całej rzeczywistości, do odkrycia jedności natury i człowieka jako elementu wszechładu. Te zdobycze myśli starożytnej sprawiają, iż ówczesni Grecy dostrzegli potęgę rozumu ludzkiego.

Książka napisana jest językiem przystępnym i zrozumiałym, liczne przypisy pomagają lepiej pojąć myśl autorki. Korzysta ona obficie z dorobku myślicieli greckich, począwszy od Homera aż do Demokryta, do czego zmuszają przyjęta metoda opracowywania zagadnień podjętych w tej pracy. Autorka korzysta także z opracowań, lecz już w sposób nieco okrojony i odnosi się wrażenie, że pominięła autorów, którzy myśl grecką postrzegają nie tylko poprzez pryzmat filozofii marksistowskiej.

Książka ta może być adresowana zarówno do tych, którzy stawiają pierwsze kroki w filozofii, jak i do tych, którzy uprawiają filozofię na co dzień. Dla pierwszych pomoże ona zapoznać się z podstawowymi pojęciami dotyczącymi początków refleksji moralnej, a dla drugich ukaże nieco inne spojrzenie na zagadnienie świata i człowieka w myśli greckiej.

Jack Juskiewicz

Stefan Kornas, *Współczesne eksperymenty medyczne w ocenie etyki katolickiej*, Częstochowa 1986, ss. 255.

Zawrotny postęp techniczny, obserwowany w ostatnich dziesiątkach obecnego stulecia, obejmuje także wszystkie dziedziny życia ludzkiego i to na wszystkich jego etapach, od momentu poczęcia aż do ostatniego tchnienia. Niesie on za sobą ważkie, dotąd nieznanne problemy etyczne. Na gruncie polskim podejmuje je właśnie ks. Stefan Kornas, absolwent Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, dr teologii w zakresie teologii moralnej.

Wywody pracy Kornasa pt.: *Współczesne eksperymenty w ocenie etyki katolickiej*, wydanej przez Wydawnictwo Diecezjalne — *Regina Poloniae* w Częstochowie, ukazują, na czym polega problem moralny eksperymentów medycznych na organizmie ludzkim i jak należy rozwiązywać go z punktu widzenia moralności chrześcijańskiej. W rozprawie chodzi o odpowiedź na pytanie, w jakiej mierze przeprowadzane współcześnie eksperymenty medyczne na organizmie ludzkim są godziwe i dopuszczalne. Wydanie oceny, dotyczącej godziwości wielu podejmowanych dzisiaj doświadczeń w medycynie wymagało wcześniejszego rozpatrywania kilku spraw, implikowanych w samym obrazie zarysowanego zjawiska.

W pierwszym rzędzie trzeba było dokonać charakterystyki eksperymentów medycznych od strony fachowej. Temu zadaniu w całości poświęcony był pierwszy rozdział pracy. Ukazuje on najpierw pojęcie eksperymentów medycznych, następnie zawiera szczegółowy opis niektórych typów ingerencji lekarskich w organizm ludzki oraz ambiwalentność eksperymentowania medycznego.

Występujący brak jednolitego określenia, czym są eksperymenty medyczne, spowodował potrzebę sformułowania ich nowej definicji. Sformułowana została ona w następującym brzmieniu: „eksperymenty medyczne są ingerencją w organizm ludzki, której celem jest zbadanie struktury, funkcji czy procesów organizmu człowieka lub jego leczenia”. Zdefiniowanie eksperymentów dało podstawę do wyodrębnienia głównych współczesnych sposobów ingerencji medycznej w organizm ludzki. Wszystkie możliwości ingerowania lekarskiego w strukturę cielesną człowieka oraz jego pewne funkcje i procesy wyczerpują w zasadzie omówione w rozprawie cztery rodzaje eksperymentów medycznych. Są nimi ingerencje struktury dziedzicznej człowieka, ingerencje embriologiczno-fetologiczne, transplantacje narządów i działania reanimacyjne.

Efektom dokonanej charakterystyki tych rodzajów eksperymentów medycznych było stwierdzenie, że nie jest rzeczą łatwą ich jednoznaczna ocena. Owe działania lekarskie cechuje pewna ambiwalentność. Z jednej strony otwierają one wielką szansę przed człowiekiem, z drugiej niosą ze sobą dla niego pewne niebezpieczeństwa. Widzi się w nich środek, którym posługuje się współczesna wiedza medyczna zarówno do lepszego poznania natury organizmu człowieka, jak i doświadczalnego leczenia niektórych jego schorzeń. Fakt, że te ingerencje w organizm ludzki rodzą równocześnie nadzieje i zagrożenie w pełni usprawiedliwia postawienie problemu ich moralnej oceny. Rozwiązanie go, wyrażenie stanowiska dotyczącego godziwości opisanych rodzajów eksperymentów medycznych na organizmie ludzkim, nie było możliwe bez przyjęcia odpowiednich kryteriów tej oceny moralnej. Omówieniem owych kryteriów zajmuje się rozdział drugi rozprawy.

Refleksje rozpoczęto od wyjaśnienia pojęcia osoby ludzkiej. Ponieważ tkwi ono w samej godności człowieka, jego osobie, dlatego też godność ukazano w świetle Objawienia Bożego, które podaje prawdę o stworzeniu człowieka na obraz i podobieństwo Boże, mówi o szczególnych odniesieniach Stwórcy do człowieka oraz jego odkupieniu przez Chrystusa i dążeniu do pełni eschatologicznej.

Wyrazem godności człowieka są jego wielorakie uprawnienia. Podstawowymi są: prawo do życia i nienaruszalności cielesnej, prawo do rozwoju. Koniecznym było również w tym miejscu podjęcie